

Új Nemzeti Kiválóság Program 2017/2018

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

„SEMMIT RÓLATOK, NÉLKÜLETEK”

**FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ SZEMÉLYEK
ISKOLARENDSZEREN KÍVÜLI FELNŐTTKÉPZÉSHEZ
VALÓ EGYENLŐ ESÉLYŰ HOZZÁFÉRÉSÉNEK VIZS-
GÁLATA**

Név: Hangya Dóra

Lakcím: 6000 Kecskemét, Daróczi köz 17. 4. IV. emelet 28. ajtó

Adóazonosító jel: 8440600976

Szerződés száma: ELTE/12422/50 (2017)

Neptun-kód: DOP8QN

Kar: ELTE PPK

Doktori iskola: Neveléstudományi

A pályázó záró beszámolóját elfogadom.

Budapest, 2018.06.25.

.....
Kraiciné Dr. Szokoly Mária témavezető

Budapest, 2018.06.25.

Kutatás címe: „Semmit rólatok, nélkületek” Fogytékossággal élő személyek iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek vizsgálata

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	1
2. A kutatás aktualitása.....	3
3. A kutatás célja	5
4. A kutatás menete és annak eredménye.....	6
4.1. A kutatási minta és az adatfelvétel folyamata	6
4.2. A kutatás során alkalmazott módszerek.....	6
4.3. A kutatás hipotézisei és igazolásuk.....	8
4.4. A kutatás további eredményei	16
5. Következtetések, további kutatási irányok.....	17
<i>Felhasznált irodalom</i>	19
<i>Melléletek</i>	20
<i>A kutatás jövőbeni közlésének helye</i>	20
<i>Az ÚNKP nyomán megvalósult konferenciaszereplések és közlemények</i>	20
<i>Konferencia-részvétel, kutatóút eredményeinek bemutatása</i>	21
<i>A dologi keretből beszerezett eszközök</i>	21
<i>Csatolmányok listája</i>	21

Kutatás címe: „Semmit rólatok, nélkületek” Fogyatékossgal élő személyek iskolarendszereen kívüli felnötképzéshez való egyenlő esélyü hozzáférésének vizsgálata

1. Bevezetés

2011. évi népszámlálás során 110.541 fő jelezte, hogy fogyatékossga akadályozza a tanulásban és a munkavállalásban egyaránt. A fogyatékossgal élő és megváltozott munkaképességü személyek alacsonyabb iskolai végzettsége egyértelműen kihat a munkaerő-piaci lehetőségekre és ennek következtében a megváltozott munkaképességü emberek nemzetközi összehasonlításában alacsonyabb foglalkoztatási rátájára. Az iskolarendszereen kívüli felnötképzés szerepe ezért – mind a képzés, mind az át- és továbbképzés szempontjából – rendkívül meghatározó lehet. A felnötképzést érintő különbözö jogszabályok és rendeletek alapján úgy tűnik, hogy mindenki számára biztosított az integrált és egyenlő eséllyel történö képzésben való részvétel lehetősége, azonban a kutatási eredmények nem ezt mutatják.

A kutatás előzményeként, a **KJM Alapítvány 2016. évi Phd pályázatának** köszönhetően lehetőségem volt vizsgálni az engedéllyel rendelkező felnötképzési intézmények gyakorlatát a fogyatékossgal élő felnöttek képzéseikhez történö egyenlő esélyü hozzáférésének biztosításával kapcsolatban. Az **ÚNKP 2017/2018. évi pályázatában** pedig további kiegészítő adatfelvételt készítettem. A pályázat keretében vizsgáltam a fogyatékossgal élő felnöttek iskolarendszereen kívüli felnötképzéshez történö egyenlő esélyü hozzáférésének tapasztalatait.

Kutatás címe: „Semmit rólatok, nélkületek” Fogyatékossgal élő személyek iskolarendszereen kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáférésének vizsgálata

2. A kutatás aktualitása

2015-2025 közötti időszakra vonatkozó Országos Fogyatékossgügyi Program kiemeli a fogyatékossgal élő személyek népszámlálási adataira hivatkozva, hogy a legmagasabb iskolai végzettségre vonatkozó adatok jóval elmaradnak a társadalom egészére vonatkozó mutatóktól. Az **Európai Fogyatékossgai Stratégia 2010-2020** szerint a fogyatékossgal élő személyek teljes körű gazdasági és társadalmi részvétele alapvetően fontos az Európa 2020 stratégia céljainak teljesüléséhez. Hangsúlyozza, hogy az **Európa 2020 Stratégia** azon célja, hogy 2020-ra 75%-ra emelkedjen a 20-64 éves népesség foglalkoztatási rátája a fogyatékossgal élő személyek bevonása nélkül nem teljesíthető. Ehhez szükség van az inkluzív oktatás és a személyre szabott tanulás támogatásának megteremtésére. Az **Oktatás és képzés 2020** is szorgalmazza a fogyatékossgal élő személyek egész életen át tartó tanulási rendszerekhez való hozzáférését megnehezítő akadályok lebontását. A kutatási terület fontosságát jelzi a **Fogyatékossgal Élők Jogairól szóló ENSZ Egyezmény** is, mely esetében a magyar Kormány elsőként fejezte ki azt a szándékát, hogy magára nézve kötelezőnek ismeri el az Egyezményben foglaltakat. (ENSZ, 2006) **Magyarország egész életen át tartó tanulás szakpolitikájának Keretstratégiája a 2014-2020 közötti időszakra** is a specifikus célok és beavatkozási területek között említi a megváltozott munkaképességű emberek foglalkoztathatóságának javítását a felnőttkori tanulás által.

A **2013. évi LXXVII. törvényhez** kapcsolódó **393/2013. (XI. 12.) Korm. rendelet** 2. pontjának **16. §-a** kimondja, hogy *felnőttképzési engedély csak annak a kérelmezőnek adható*, amely rendelkezik – a (2), valamint a (4) és (5) bekezdésben foglalt eltéréssel – a (3) bekezdésben és az 1. és 2. mellékletben meghatározott tárgyi, valamint a (7) bekezdésben foglalt személyi feltételekkel. A (2) szerint a felnőttképzést folytató intézménynek a 2. mellékletben meghatározott tárgyi feltételeket abban az esetben kell biztosítania, ha a képzési program alapján megvalósuló képzésbe fogyatékos felnőttek is bekapcsolódnak. A nem akadálymentes képző intézmény, illetve tanulási folyamat egyértelműen okozhatja a fogyatékossgal élő felnőtt távolmaradását, lemorzsolódását, valamint a tanulási motiváció csökkenését.

A felnőttképzés kulcsfontosságú tényező a munkanélküliség és a társadalmi kirekesztődés elleni küzdelemben a foglalkoztatás- és a szociálpolitika szempontjából egyaránt. (Farkas 2013, Hangya 2013) A modern és innovatív oktatáspolitikának számos célja közül kiemelten

Kutatás címe: „Semmit rólatok, nélkületek” Fogyatékosággal élő személyek iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek vizsgálata

kell, hogy kezelje a méltányosság és az esélyegyenlőség kérdését. Az oktatás és a képzés ma már nem csupán nemzeti, hanem globális ügy és kérdés, elismerten az európai uniós tagállamok versenyképességi tényezőjének tekinthető.

Magyarországon számos olyan európai uniós támogatással megvalósuló projekt kerül(t) (pl. TÁMOP 1.1.1; EFOP-1.1.1-15; VEKOP-7.1.3-15; EFOP-1.9.3.) lebonyolításra, illetve jelenleg több is megvalósítás alatt van melyek fontos célja a fogyatékosággal élő személyek munkavállalásának elősegítése, többek között képzésekbe való bekapcsolódás elősegítésével. A pályázatokban résztvevő megváltozott munkaképességű személyek – beleértve a fogyatékosággal élő személyeket is – számára a támogatási rendszer elemei között megtalálhatóak a következők is: *képzési lehetőségek feltárása, képzésbe irányítás, képzésben való részvétel támogatása, egyéb képzést kiegészítő szolgáltatások*. Mindebből következik, hogy a felnőttképzési intézmények kiemelt partnerként jelennek meg a foglalkozási rehabilitáció hazai térképén.

Kutatás címe: „Semmit rólatok, nélkületek” Fogyatékosággal élő személyek iskolarendszereken kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek vizsgálata

3. A kutatás célja

Az ÚNKP kutatás arra kereste a választ, hogy a fogyatékosággal élő felnőtteknek:

- *Milyen tapasztalataik vannak az iskolarendszereken kívüli felnőttképzéshez történő egyenlő esélyű hozzáférés kapcsán?*
- *Hogyan vélekednek a felnőttkori tanulási lehetőségeikről és ezzel összefüggésben a munkavállalási esélyekről?*
- *Vettek-e már részt pályázat által finanszírozott képzéseken, és ha igen, akkor az az egyén életében milyen pozitív következményekkel járt (szociális és gazdasági értelemben egyaránt)?*
- *Számukra mit jelent a képzéshez, oktatáshoz való akadálymentes hozzáférés?*
- *Hogyan vélekednek a 393/2013 (XI.12.) Korm. rendelet a mellékletekben felsorolt tárgyi eszközökről?*

A kutatás hozzájárulhat:

- *Hiánypótló információk szerzéséhez a fogyatékosággal élő személyek képzésben történő részvételére vonatkozóan*
- *Fogyatékosággal élő személyek egész életen át tartó tanulását, képzését biztosító rendszer létrejöttének megalapozásához*
- *Egy hatékonyabb, a munkaerőpiac elvárásaira reagáló képzési rendszer létrejöttéhez, mely hatékonyabban segíti a fogyatékosággal élő és megváltozott munkaképességű személyek munkaerő-piaci elhelyezkedését, figyelembe veszi az eltérő tanulási szükségleteket.*
- *Szakirányú továbbképzések megalapozásához (képzők képzése)*
- *Hatékonyabb kommunikációhoz a felnőttképzési intézmények és a különböző érdekvédelmi és civil szervezetek között.*
- *Szükség esetén jogszabály-módosító javaslat megfogalmazásához.*
- *A foglalkozási rehabilitáció oktatási-képzési célú tevékenységrendszerének fejlesztéséhez.*

Kutatás címe: „*Semmit rólatok, nélkületek*” Fogyatékosággal élő személyek iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek vizsgálata

4. A kutatás menete és annak eredményei

4.1. A kutatási minta és az adatfelvétel folyamata

A kutatás mintáját azok az országos, fogyatékoságügyi érdekvédelmi szervezetek tagjai alkotják, akik a 393/2013 sz. végrehajtási rendelet 2. sz. mellékletében megnevezett fogyatékosági csoportok érdekvédelmét látják el Magyarországon területén: *Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége, Mozgáskorlátozottak Szervezeteinek Országos Szövetsége, Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége.*

A kutatás első lépése volt felvenni a kapcsolatot az érdekvédelmi szervezetekkel és szoros együttműködésüket kérni a kutatás eredményes megvalósulása érdekében. A mérőeszköz fejlesztése előtt is és a kutatás lebonyolításának ideje alatt több alkalommal történt személyes találkozás, egyeztetés az érdekvédelmi szervezetek vezetőivel és a témával foglalkozó, azért felelősséggel tartozó érintett munkatárssal. Fontosnak tartottam, hogy a kutatás participatív módon valósulhasson meg, a “Semmit rólunk, nélkülünk” elv alapján.

4.2. A kutatás során alkalmazott módszerek

Kutatás módszere primer adatgyűjtés, félig strukturált kérdőíves lekérdezés, a kutatásban való részvétel önkéntes és anonim volt. A kutatás célcsoportját képezték látássérült, mozgáskorlátozott és hallássérült személyek, akik elmúltak 16 évesek.

A kutatás kérdőívének terjesztését az érdekvédelmi szervezetek vállalták honlapjukon, akadálymentes hírlevelükben, direkt e-mailben és Facebook oldaluk felületén.

A célcsoport lekérdezése számukra akadálymentes módon valósult meg, így siket, jelnyelvhasználó személyek számára a SINOSZ közreműködésével a kérdőív, a tájékoztatás, a hozzájárulási nyilatkozat és a felhívásról szóló hír is jelnyelvi adaptált formában is elkészült, valamint az MVGYOSZ javaslatára egy olyan online kérdőíves lekérdező felületet használtunk, mely vak személyek számára is akadálymentesen használható.

Kutatás címe: „Semmit rólatok, nélkületek” Fogyatékosággal élő személyek iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek vizsgálata

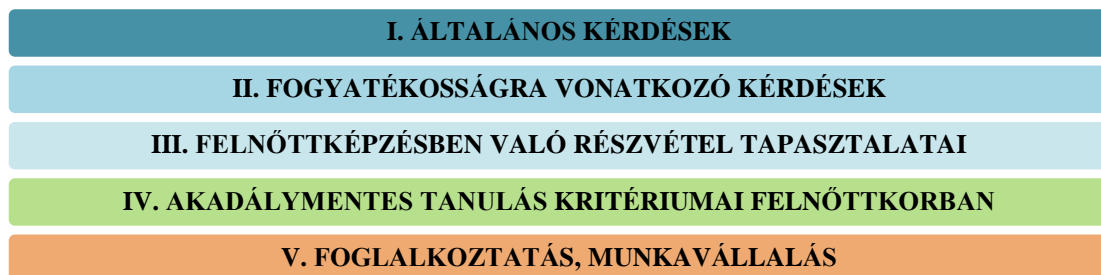
1. ábra: A kérdőívről szóló hír és a kérdőív jelnyelvi adaptált verziójának bemutatása

Forrás: saját kutatás, 2018

A kérdőív utolsó kérdése interjú módszer keretében történő későbbi részvételre kérte a válaszadó személyeket, akik közül sokan nyitottságot jeleztek egy további adatfelvételbe való bekapcsolódásra. A kérdőív 5 szakasza összesen 74 kérdést tartalmaz, azonban nem kellett minden kitöltőnek minden kérdésre válaszolnia. A kérdőív kitöltésére első körben 2018. április 30-ig volt lehetőség, majd az érdekvédelmi szervezetekkel egyeztetve meghosszabbításra került május 18-ig.

2. ábra: A kutatás kérdőívének szerkezeti felépítése

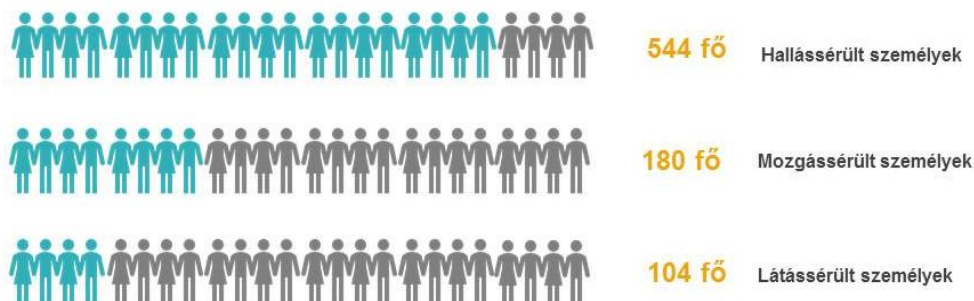

Forrás: saját kutatás, 2018

A kérdőívet összesen **761 fő** fogyatékosággal élő személy töltötte ki. A válaszadók 40%-a férfi, 60%-a nő, 1 fő jelölte az interszexuális kategóriát. A 3. ábrában látható a fogyatékoság típusa szerinti megoszlás. (3. ábra) A válaszadók között jelentős számban vannak halmozott fogyatékosággal élő személyek.

Kutatás címe: „Semmit rólatok, nélkületek” Fogyatékosággal élő személyek iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek vizsgálata

3. ábra: A válaszadók nemek szerinti és fogyatékoság szerinti megoszlása

Forrás: saját kutatás, 2018

A válaszadó fogyatékosággal élő személyek 39%-a felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkezik, 55%-a középfokú iskolai végzettséggel (n=761 fő). Területileg a legtöbb kitöltés nem meglepő módon Közép-Magyarországból érkezett. (4. ábra)

4. ábra: A válaszadók lakóhely szerinti megoszlása

Forrás: saját kutatás, 2018

4.3. A kutatás hipotézisei és igazolásuk

A kérdőívben szerepelt egy Likert skála egy táblázat formájában. A válaszadóknak 12 állítással kapcsolatosan kellett megfogalmazniuk egyetértésüket, illetve egyet nem értésüket. A skála 6 fokozatú volt, hogy mindenképpen el kelljen köteleznie magát a válaszadónak valamely

Kutatás címe: „Semmit rólatok, nélkületek” Fogyatékosággal élő személyek iskolarendszereken kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek vizsgálata

irányba. A hipotézisek igazolásának céljából a skála mellett számos további kérdés is bekerült a kérdőívbe. A hipotézisekhez, előfeltevésekhez kapcsolódó kutatási eredmények bemutatásakor végig jelezni fogom, amikor a Likert skála eredményeire hivatkozom (LS).

1. hipotézis: A fogyatékosággal élő felnőttek többsége nem vett még részt felnőttképzésben.

A kutatás szempontjából az egyik legfontosabb kérdés annak feltárása volt, hogy vajon a fogyatékosággal élő személyek megjelennek-e a felnőttképzésben. A kutatás előzményeként említett KJM kutatás eredményei azt mutatták, hogy az engedéllyel rendelkező, válaszadó felnőttképzési intézmények **47,8%**-ának képzéseiben vett részt fogyatékosággal élő személy. A kutatásban együttműködő, fogyatékosággal élő válaszadók **24%**-a egy alkalommal, míg **41%**-a már több alkalommal is vett részt iskolarendszereken kívüli felnőttképzésben. **18%** jelenleg is tanul (n=761).

2. hipotézis: A fogyatékosággal élő felnőttek többsége elsősorban a képzésekhez történő akadálymentes hozzáférés hiányában nem vesz részt a felnőttképzésben.

A válaszadók **48%**-a érzi úgy, hogy a képzőintézmények csak részben tudják figyelembe venni a speciális, felmerülő szükségleteit, míg **37%**-uk jelezte, hogy esetében egyáltalán nem merül fel speciális szükséglet, igény képzésben való részvételkor (n=761).

75%-uk szerint a fogyatékosággal élő felnőttek többsége elsősorban a képzésekhez történő akadálymentes hozzáférés hiányában nem vesz részt a felnőttképzésben. (n=686; LS)

3. hipotézis: A fogyatékosággal élő felnőttek több mint 50%-át érte már hátrányos megkülönböztetés a felnőttképzésben.

A válaszadók **66%**-uk szerint fogyatékosággal élő személyeket rendszeresen éri hátrányos megkülönböztetés, diszkrimináció a felnőttképzés területén (n=698; LS). **106 fő** jelezte, hogy érte már hátrányos megkülönböztetés a felnőttképzésben fogyatékosága miatt, azonban **16 fő** tett hivatalosan is panaszt a történetek miatt, többnyire a képzőintézmény vezetője felé. (n=759 fő)

Kutatás címe: „Semmit rólatok, nélkületek” Fogyatékossgal élő személyek iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek vizsgálata

4. hipotézis: A fogyatékossgal élő felnőttek szerint a 393/2013. évi Korm. rendelet 2. sz. mellékletében meghatározott tárgyi eszközök nem segítik elő a képzésekhez történő egyenlő esélyű hozzáférést, illetve a felsorolt eszközök közül több is ismeretlen a számukra.

A kérdőívben mindhárom kiválasztott célcsoportra vonatkozóan felsorolásra kerültek a 393/2013. sz. Kormányrendelet 2. sz. mellékletében megtalálható tárgyi eszközök. A kitöltőknek meg kellett jelölniük, hogy a felsorolt eszköz segítheti-e az akadálymentes tanulást vagy nem, illetve megjelent a válaszok között, mint opció, hogy a kitöltő nem is ismeri az adott eszközt. A kitöltőknek a fogyatékossga típusa szerint kellett az eszközlístára vonatkozóan válaszokat adni, így halmozott fogyatékossga esetén egy személy több fogyatékossgai csoporthoz tartozó tárgyi eszközt is véleményezett.

A rendeletben meghatározott tárgyi eszközök értékelését követően nyitott kérdésben a válaszadóknak leírhatták, hogy milyen személyi és tárgyi feltételre van szükségük a képzéseken történő akadálymentes részvételhez. A válaszok alapján egyértelműen látszik, hogy fontosak a személyi feltételek, többen is jelezték, hogy a tárgy nem sokat ér a személy nélkül, illetve volt, akik szerint az oktató a kulcs. A jelnyelvhasználó siket személyek okkal hiányolják a felsorolásból a jelnyelvi tolmácsot vagy az írott jegyzeteket, a megfelelő fényviszonyokat és a zajmentes környezetet, a látássérült személyek pedig a digitalizált tananyagokat, a szemléltetést, a mozgáskorlátozott válaszadók pedig a személyi segítséget, a fizikai mobilitás jelentőségét.

A jelenlegi rendeletben megtalálható felsorolás azt sugallja a képzőintézmények felé, hogy a mellékletben felsorolt eszközök beszerzésével tulajdonképpen akadálymentessé válik képzési tevékenységük, de ez nem így van. A korábban említett KJM kutatás eredményei is rávilágítanak arra, hogy az engedéllyel rendelkező felnőttképzési intézmények jelentős számának ismeretlenek a kormányrendelet 2. számú mellékletében felsorolt eszközök.

A következő táblázatokban láthatóak a fogyatékossgal élő személyek által adott válaszok az egyes eszközökre vonatkozóan. (1-3. sz. táblázat)

Kutatás címe: „Semmit rólatok, nélkületek” Fogyatékossgággal élő személyek iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek vizsgálata

1. táblázat: Hallássérült személyek véleményezése a 393/2013. évi Kormányrendelet 2. sz. mellékletében felsorolt tárgyi eszközökről

	Eszköz, berendezés	Az eszköz segítheti az akadálymentes tanulást	Nem segíti elő az akadálymentes részvétel a tanulási folyamatban	Nem ismerem ezt az eszközt	Összes válaszadó száma
	HALLÁSSÉRÜLT SZEMÉLYEK				
01.	Vezetékes vagy vezeték nélküli egyéni, vagy csoportos adó-vevő készülék	188 (13%)	62 (38%)	241 (49%)	n= 491
02.	Hallásvizsgáló és hallókészülék-tesztelő felszerelés	179 (37%)	124 (26%)	179 (37%)	n= 482
03.	Zöld alapon sárga, széles vonalközű tábla	54 (12%)	83 (18%)	325 (70%)	n= 463
04.	A különböző nyelvi kommunikációs szinteknek megfelelő kifejezések képi megjelenítésére alkalmas elektronikus információhordozó	210 (44%)	45 (10%)	217(46%)	n= 472
05.	A nyelvi kommunikáció vizuális, auditív megjelenítésének ellenőrzésére alkalmas elektronikus eszközök	225 (48%)	28 (6%)	217 (46%)	n= 470
06.	A nyelvi fejlődésükben akadályozottak kommunikációját segítő nyelv szemléltetésére alkalmas audiovizuális, illetve elektronikus eszköz	195 (41%)	36 (8%)	242 (51%)	n= 473

forrás: saját kutatás, 2018

Kutatás címe: „Semmit rólatok, nélkületek” Fogyatékosággal élő személyek iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek vizsgálata

2. táblázat: Látássérült személyek véleményezése a 393/2013. évi Kormányrendelet 2. sz. mellékletében felsorolt tárgyi eszközökről

	E eszköz, berendezés	Az eszköz segítheti az akadálymentes tanulást	Nem segíti elő az akadálymentes részvételem a tanulási folyamatban	Nem ismerem ezt az eszközt	Az összes válaszadó száma
	LÁTÁSSÉRÜLT SZEMÉLYEK				
01.	Olvasótelevízió	37 (44%)	19 (22%)	29 (34%)	n= 85
02.	Nagyítók	55 (66%)	19 (23%)	9 (11%)	n= 83
03.	Kézikamerás olvasókészülék	30 (39%)	15 (20%)	31 (41%)	n= 76
04.	Speciális könyvtartó eszköz	25 (34%)	23 (32%)	25 (34%)	n= 73
05.	Számítógép színes, nagyító programmal	56 (67%)	17 (20%)	11 (13%)	n= 84
06.	Világító színű, erősen kontrasztos, vagy nagyított méretű demonstrációs ábragyűjtemény	32 (40%)	17 (21%)	31 (39%)	n= 80
07.	Pontírógép	31 (40%)	14 (18%)	32 (42%)	n= 77
08.	Pontozó	23 (31%)	20 (27%)	32 (42%)	n= 75
09.	Braille-tábla	22 (29%)	23 (30%)	32 (41%)	n= 77
10.	Számítógép beszélő szintetizátorral vagy Braille-kijelzővel	50 (65%)	7 (9%)	20 (26%)	n= 77
11.	Braille-nyomtató	28 (39%)	17 (23%)	28 (38%)	n= 73
12.	Optacon	6 (8%)	13 (17%)	58 (75%)	n= 77
13.	Scanner	47 (62%)	10 (13%)	19 (25%)	n= 76
14.	Speciális rajzeszköz készlet	25 (35%)	19 (27%)	27 (38%)	n= 71
15.	Abakusz	23 (31%)	19 (26%)	32 (43%)	n= 74

forrás: saját kutatás, 2018

Kutatás címe: „Semmit rólatok, nélkületek” Fogyatékossgal élő személyek iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek vizsgálata

3. táblázat: Mozgássérült személyek véleményezése a 393/2013. évi Kormányrendelet 2. sz. mellékletében felsorolt tárgyi eszközökről

	Eszköz, berendezés	Az eszköz segítheti az akadálymentes tanulást	Nem segíti elő az akadálymentes részvételem a tanulási folyamatban	Nem ismerem ezt az eszközt	Az összes válaszadó száma
	MOZGÁSSÉRÜLT SZEMÉLYEK				
01.	Fogyatékossgához igazodó, egyénre szabott eszközök	113 (75%)	5 (3%)	33 (22%)	n= 151
02.	Állítható magasságú tábla	97 (72%)	18 (14%)	19 (14%)	n= 134

forrás: saját kutatás, 2018

5. hipotézis: A fogyatékossgal élő felnőttek szerint kiemelten fontos a képzők képzése.

A válaszadó fogyatékossgal élő személyek **96%**-a szerint a felnőttképzésben dolgozók számára szükséges volna továbbképzést biztosítani a témában. (n=716; LS)

6. hipotézis: A fogyatékossgal élő felnőttek szerint az oktatóknak, oktatásszervezőknek, vizsgáztatóknak problémát okoz a speciális szükségletre való reagálás.

A válaszadó fogyatékossgal élő személyek **80%**-a szerint az oktatóknak, oktatásszervezőknek, vizsgáztatóknak problémát okoz a speciális szükségletre való reagálás. (n=692; LS) Saját tapasztalataik alapján pedig válaszadók **25%**-a érezte/érzi úgy, hogy képzésben való részvétele nehézséget okozott/okoz az oktatásszervezőknek, oktatóknak és a vizsgáztatóknak egyaránt (n=761). A válaszadók **48%**-a érzi úgy, hogy a képzőintézmények csak részben tudják figyelembe venni a speciális, felmerülő szükségleteit, míg **37%**-uk jelezte, hogy esetében egyáltalán nem merül(t) fel speciális szükséglet, igény képzésben való részvételkor. (n=761)

Kutatás címe: „*Semmit rólatok, nélkületek*” Fogyatékossgal élő személyek iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek vizsgálata

7. hipotézis: A fogyatékossgal élő személyek legalább 40%-a kapott már munkahelytől álláspályázat folyamán elutasítást a képzettségének, ismereteinek, alacsony szintjére vagy nem megfelelőségére hivatkozva.

Összesen **173 fő**, valamivel több, mint **20%** jelezte, hogy utasították már el jelentkezését egy állásra arra hivatkozva, hogy nem elég képzett vagy nem megfelelő a képzettsége (n=731).

8. hipotézis: Azok a fogyatékossgal élő felnőttek, akik részt vettek képzésben valamilyen pályázati finanszírozás keretein belül tanultak és a pályázatba való bekerülést civil, nonprofit szervezet segítette, támogatta.

A válaszadók **87%-a** szerint a fogyatékossgal élő személyek akkor tudnak részt venni képzéseken, ha pályázat biztosítja a részvételt (n=701; LS).

A kitöltők **43%-a** vett már részt olyan pályázati programban, mely keretében lehetősége volt ingyenesen tanulni. A válaszadók **38%-a** (286 fő) jelezte, hogy nem vett még részt, de szívesen kapcsolódna be támogatott képzésbe. (n=761)

9. hipotézis: Pályázat által biztosított képzésen való részvétel esetén a fogyatékossgal élő felnőtt nem feltétlenül az érdeklődési körének megfelelő képzések közül választhat.

Azon válaszadók közül, akik részt vettek támogatott képzésen **44%** jelölte, hogy a képzés célja teljes mértékben összhangban volt az érdeklődési körével, **35%** szerint többnyire összhangban volt. Csupán **12%** jelölte, hogy a képzés a valós érdeklődési körét valamelyest fedte le, **4%-nak** egyáltalán nem volt összhangban a céljaival. (n=381)

10. hipotézis: A fogyatékossgal élő személyek szívesen tanulnának, de nem létezik egy olyan egész életen át tartó tanulásukat támogató képzési rendszer, amely segítené eligazodásukat, karriermenedzsmentjüket.

A válaszadó személyek **85%-a** szerint az érintett személyek szívesen tanulnának, de nem létezik az egész életen át tartó tanulásukat támogató oktatási rendszer (n=687; LS). **90%-uk** szerint számos speciális igényekre kell odafigyelni az oktatási intézményeknek (n=683; LS). **96%-uk** szerint a felnőttképzési intézményeknek kötelessége is biztosítani az akadálymentes hozzáférést képzéseikhez. (n=696; LS).

Kutatás címe: „Semmit rólatok, nélkületek” Fogyatékossgal élő személyek iskolarendszereken kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek vizsgálata

A következő táblázatban láthatóak az hipotézisek igazolásához felhasznált Likert skála eredményei. (4.sz. táblázat)

4. sz. táblázat: 35. kérdéshez tartozó állításokra kapott válaszok

Állítások	Teljes mértékben	Többnyire igen	Inkább igen	Inkább nem	Többnyire nem	Egyáltalán nem	Összes válaszadó száma
A felnőttképzésben dolgozók számára szükséges volna olyan továbbképzés biztosítása, melyben információkat kapnak arról, hogyan tudják biztosítani az egyenlő esélyű hozzáférést a fogyatékossgal élő felnőttek számára.	486	139	66	9	5	11	n= 716
Az iskolarendszereken kívüli felnőttképzési intézményrendszernek fontos szerepet kell vállalni a fogyatékossgal élő és megváltozott munkaképességű személyek sikeres társadalmi (re)integrációjának érdekében.	457	159	65	10	8	9	n= 708
A fogyatékossgal élő személyek akkor tudnak részt venni képzéseken, ha valamilyen pályázat, támogatás biztosítja a részvételt.	252	221	142	47	18	21	n= 701
A felnőttkori tanulás nagymértékben képes hozzájárulni a munkavállalási esélyek növeléséhez.	408	165	74	30	11	10	n= 698
A fogyatékossgal élő személyeket rendszeresen éri hátrányos megkülönböztetés, diszkrimináció a felnőttképzés területén	138	133	185	123	76	31	n= 686
A fogyatékossgal élő felnőttek többsége elsősorban a képzésekhez történő akadálymentes hozzáférés hiányában nem vesz részt a felnőttképzésben.	170	165	188	102	46	21	n= 692
Az oktatóknak, oktatósszervezőknek, vizsgáztatóknak problémát okoz a speciális szükségletre való reagálás	174	188	191	77	44	13	n= 687
A fogyatékossgal élő felnőttek szívesen tanulnának, de nem létezik egy olyan egész életen át tartó tanulásukat támogató tanulási rendszer, amely segítené eligazodásukat, karriermenedzsmentjüket.	266	169	146	54	31	17	n= 683
Ha a fogyatékossgal élő felnőtt tanulni szeretne, akkor számos speciális igényekre kell odafigyelni az oktatási intézményeknek.	263	203	162	41	12	10	n= 691
A fogyatékossgal élő személyek részvétele a képzéseken teljesen természetes kell, hogy legyen.	485	127	53	18	4	8	n= 695
A felnőttképzési intézményeknek kötelessége biztosítani az akadálymentes hozzáférést képzéseikhez.	447	141	82	16	4	6	n= 696

forrás: saját kutatás, 2018

Kutatás címe: „Semmit rólatok, nélkületek” Fogycatékossággal éló személyek iskolarendszereen kívüli felnóttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáférésének vizsgálata

4.4. A kutatás további eredményei

A válaszadók:

- 25%-a úgy érzi fogyatékossága akadályozza a tanulásban, munkavállalásban. (n=761 fő).
- 24%-a egy alkalommal, míg 41%-a már több alkalommal is vett részt iskolarendszereen kívüli felnóttképzésben. 18% jelenleg is tanul. (n=761 fő) 51%-uk számára a képzés következtében életében pozitív változást történt (n= 494 fő). A képzésbe való bekapcsolódása kapcsán fontos motivációval bír a tanulás szeretete, az új ismeretek megismerésének vágya (28%), a család támogatása (11%), a munkahelyváltás, előrelépés a karrierben (22%) és a korszerű tanulási formák keretei között történő tanulás lehetősége (e-learning, távoktatás) (8%). (n= 286)
- akik jelenleg nem vesznek részt képzésben 49%-os arányban jelölték (316 fő), hogy a jövőben szeretnének tanulni (n=640). A válaszadók szerint kiemelten fontos a felnóttkori tanulás. 1-10-ig terjedő Likert skálán 358 fő 10 pontot, 101 fő 9 pontot, míg 121 fő 8 pontot adott (n=761 fő).
- 43%-a vett már részt olyan pályázati programban, mely keretében lehetősége volt ingyenesen tanulni, míg 7%-uk kedvezményesen. 38%-uk (286 fő) jelezte, hogy nem vett még részt, de szívesen kapcsolódna be támogatott képzésbe. (n=761 fő)
- a támogatott képzések lehetőségéről ismeróstől (25%) vagy leginkább érdekvédelmi, civil szervezetek felhívásából tájékozódnak (20%). (n= 370 fő)
- 23%-nak (n=750 fő) kellett már igazolnia fogyatékosságát felnóttképzési intézmény felé.
- közül 68 fő jelentkezését utasították már el arra hivatkozva, hogy a fogyatékossága miatt nem tud részt venni a képzésen (n= 754 fő).
- 48%-a érzi úgy, hogy a képzőintézmények csak részben tudják figyelembe venni a speciális szükségleteit, 15% érzi úgy, hogy teljes mértékben, míg 37%-uk jelezte, hogy esetében egyáltalán nem merül fel speciális szükséglet képzésben való részvételnkor. (n= 761 fő)
- 25%-a érzi úgy, hogy a képzésben való részvétele nehézséget okoz az oktatásszervezőknek, oktatóknak és a vizsgáztatóknak egyaránt.
- 173 fő jelezte, hogy utasították már el jelentkezését egy állásra arra hivatkozva, hogy nem elég képzett vagy nem megfelelő a képzettsége. (n= 731 fő)

Kutatás címe: „Semmit rólatok, nélkületek” Fogyatékossággal élő személyek iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek vizsgálata

5. Következtetések, további kutatási irányok

A válaszadók között kiemelten magas a felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkezők száma, mely azt mutatja, hogy valószínűleg olyan személyek töltötték ki a kérdőívet, akik életében a tanulás központi szereppel bír. Meglepett az eredmény, hogy válaszadók 65%-a vett már részt felnőttképzésben.

Az ÚNKP eredményei is rávilágítottak arra, hogy a fogyatékos-sággal élő személyek egyértelműen megjelennek az iskolarendszeren kívüli felnőttképzési intézmények képzéseiben. A korábbi intézményi lekérdezés felhívja figyelmünket arra, hogy az engedéllyel rendelkező felnőttképzési intézmények ismeretei hiányosak a fogyatékos-sággal élő személyek esetenként előforduló specifikus szükségleteivel kapcsolatban. Az EFOP és VEKOP projektek, melyek jelenleg a hazai foglalkozási rehabilitáció területének meghatározó színterei, kiemelt partnerként dolgoznak együtt az engedéllyel rendelkező felnőttképzési intézményekkel annak érdekében, hogy a pályázatokba bevont megváltozott munkaképességű és fogyatékos-sággal élő személyek munkaerő-piaci (re)ntegrációját minél hatékonyabban legyenek képesek támogatni. A kutatások eredményei alapján arra következtethetünk, hogy a foglalkozási rehabilitáció oktatási és képzési célú tevékenységrendszerét egyértelműen fejleszthetjük a fogyatékos-sággal élő személyek hazai érdekvédelmét ellátó szervezetek bevonásával és a felnőttképzés területén dolgozó szakemberek képzésével.

Elmondható, hogy a kutatás hozzájárulhat egy olyan, inkluzív felnőttképzési rendszer létrejöttéhez mely hatékonyabban tudja segíteni a fogyatékos-sággal élő személyek munkaerő-piaci elhelyezkedését és hozzájárul a fogyatékos-sággal élő felnőttek egyéni igényen alapuló szükségleteinek megismeréséhez, mely hosszútávon eredményesebbé teheti a foglalkozási rehabilitáció oktatási-képzési célú tevékenységrendszerét.

A jövőben mindenképpen fontos foglalkoznunk:

- *Az inkluzív felnőttképzési rendszer kritériumrendszerével, a hazai és nemzetközi jó gyakorlatokkal, a felnőttképzésben dolgozó személyek képzésével.*
- *A felnőttképzési szakértők és felnőttképzési program szakértők kötelező továbbképzésének tartalmával.*

Kutatás címe: „Semmit rólatok, nélkületek” Fogyatékossgal élő személyek iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek vizsgálata

- *A fogyatékossgal élő felnőttek felnőttkori tanulási tapasztalatainak kvalitatív kutatási módszerek keretében történő megismerésével.*
- *A felnőttképzési normatív támogatás jelenlegi és jövőbeli helyzetével.*
- *A foglalkozási rehabilitáció égisze alatt megvalósított, európai uniós finanszírozású képzések eredménymutatóival.*
- *A rehabilitációs hozzájárulás, valamint a megváltozott munkaképességű és fogyatékossgal élő munkavállalók képzésének összefüggéseivel.*

Kutatás címe: „*Semmit rólatok, nélkülötek*” Fogyatékossgal élő személyek iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáférésének vizsgálata

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Európai Bizottság (2010): Európa 2020 - Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája. Bizottsági Közlemény, Brüsszel
2. Európai Bizottság (2010): Európai fogyatékossgügyi stratégia 2010-2020: megújított elkötelezettség az akadálymentes Európa megvalósítása iránt, EB, Brüsszel
3. Farkas Éva (2013): A láthatatlan szakma. Tények és tendenciák a felnőttképzés 25 évéről. typiArt Médiaműhely Kft., Pécs 185-240.
4. Hangya Dóra (2013): *"Esélyegyenlőségi útmutató" Fogyatékossgal élők és megváltozott munkaképességűek esélyei és lehetőségei a felnőttképzésben "A Guide to Equal Opportunities" – Opportunities for People with Disabilities and Decreased Work Ability in Adult Education* In: Szabó Ferenc: International Conference on Vocational and Adult Education, Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Szeged, p. 271-281
5. Központi Statisztikai Hivatal (2013): 2011. évi népszámlálás 3. Országos adatok, KSH, Budapest
6. United Nations (2006): The Convention on the Rights of Persons with Disabilities and its Optional Protocol, United Nations, New York

Törvények, rendeletek

1. 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról
2. 2009. évi CXXXIX. törvény a 2011. évi népszámlálásról
3. 2011. évi CXCI. törvény a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról
4. [2013. évi LXII. törvény](#) a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló **1998. évi XXVI. törvény** módosításáról.
5. 2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről
6. 393/2013. (XI. 12.) Korm. rendelet folytatásához szükséges engedélyezési eljárásra és követelményrendszerre, a felnőttképzést folytató intézmények nyilvántartásának vezetésére, valamint a felnőttképzést folytató intézmények ellenőrzésére vonatkozó részletes szabályokról

Kutatás címe: „*Semmit rólatok, nélkületek*” Fogyatékossgal élő személyek iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek vizsgálata

MELLÉKLETEK

A kutatás jövőbeni közlésének helye

Durkó Mátyás Tudományos Konferencia, Debreceni Egyetem, 2018. június 28-29.

1 konferencia előadás és 1 poszter: <https://www.durkokonferencia.hu/szekcio-program/>

1. „...*A nem tudom, hogyan bánjak vele csapdája*”

2. „*Közölte, hogy neki nincs ereje, türelme külön elmagyarázni mindent nekem, aki nem hall jól.*”

Hallássérültek Lapja, tanulmányok, 2018. nyár

1. „*Eredetileg kutató szerettem volna lenni...*” Fogyatékossgal élő személyek iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek vizsgálata I.

2. „*Eredetileg kutató szerettem volna lenni...*” Fogyatékossgal élő személyek iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek vizsgálata II.

Kutatás címe: „*Semmit rólatok, nélkületek*” Fogyatékosággal élő személyek iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek vizsgálata

Az ÚNKP nyomán megvalósult konferenciaszereplések és közlemények

1. 14. MELLearn Lifelong Learning Nemzetközi Konferencia, Debreceni Egyetem, 2018. április 19-20. http://mellearn.hu/mellearn_2018_konferencia-program/

„SEMMIT RÓLATOK, NÉLKÜLETEK!” Lépések egy inkluzív felnőttképzési rendszer felé

2. Új Nemzeti Kiválóság Program konferencia, Budapest, 2018. május 24.

https://www.elte.hu/dstore/document/1670/UNKP_WEB.pdf

„SEMMIT RÓLATOK, NÉLKÜLETEK”, Fogyatékosággal élő személyek iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek vizsgálata

3. Opus et Educatio folyóirat, tanulmány 2018/2

Kutatás címe: „Semmit rólatok, nélkületek” Fogyatékossgal élő személyek iskolarendszereen kívüli felnötteképzéshez való egyenlő esélyű hozzáférésének vizsgálata

”SZERETTEM VOLNA UGYAN TANULNI, DE SOSEM MERTEM BELEVÁGNI A NEHÉZSÉGEK MIATT” Fogyatékossgal élő személyek iskolarendszereen kívüli felnötteképzéshez való egyenlő esélyű hozzáférésének vizsgálata

Főszerkesztői elfogadásról szóló nyilatkozat csatolva.

4. Felsőoktatási intézmény oldalán közzétett beszámoló

A kutatási eredményekről szóló beszámoló a kutatási tervben vállaltaknak megfelelően az SZTE Felnötteképzési Intézetének honlapján is elérhetővé válik, ezzel is támogatva az eredmények széleskörű terjesztését.

Intézetvezetői igazolás csatolva.

Konferencia-részvétel, kutatóút eredményeinek bemutatása

Kutatóúton, külföldi konferencián nem vettem részt a pályázat keretei között.

A dologi keretből beszerzett eszközök

A dologi keretből kért eszköz a kutatási beszámoló írásakor még nem áll rendelkezésre.

Csatolmányok listája

1. MellearN konferencia Debrecen_fénykép, szekcióbeosztás
2. ELTE ÚNKP konferencia_ csoportkép és absztraktkötet
3. Publikációs igazolás_Hangya Dóra_Opus et Educatio_főszerkesztő
4. Oktatási segédanyag_prezi_Hangya Dóra
5. Igazolás_SZTE Felnötteképzési Intézet